

ביבליוגרפיה של כתבי יהודה פרידלנדר

תשט"ו – 1954/55

1 מקצת שבחה של המגמה התורנית, הד בית הספר התיכון העירוני הדתי, תל-אביב, שבט תשט"ו, עמ' 7.

2 מיומן המגמה: סעודת ראש חדש, שם, עמ' 7-8.

3 ישפה (אליגוריה), שם, עמ' 8.

תשי"ז – 1956/57

4 רסיסי נפש לווהטת: א. העקוד (שיר), אורים, יוצא לאור ע"י בתי"ס התיכונים העירוניים ב' וג' (דתיים), גיליון 1, תשי"ז, עמ' 10-11 חתום: [יהודה אריאל (פרידלנדר)].

5 רסיסי נפש לווהטת: ב. שולמית (שיר), שם, עמ' 11 [חתום כמס' 4].

6 מי שאין לו אל יש לו אליל, שם, עמ' 14-15.

7 אי שם (שיר), זרעים - בטאון בני-עקיבא בארץ-ישראל, כ"ב, גיליון ו (קפט), אדרים תשי"ז, עמ' י [חתום כמס' 4].

8 נשר לו תלתל (שיר), זרעים, כב, גיליון ח (קצא), אייר, תשי"ז עמ' יא [חתום כמס' 4].

9 שבת היא מלזעוק (סיפור), זרעים, כב, גיליון ט (קצב), סיון תשי"ז, עמ' יא [חתום: יהודה].

תשי"ח – 1957/58

10 ערער (שיר), זרעים, כג, גיליון ב (קצז), חשון תשי"ח, עמ' ד.

11 המתיבתא בירושלים, זרעים, שם, עמ' יא-יב.

12 הסנונית (שיר), זרעים, כג, גיליון ג (קצח), כסלו תשי"ח, עמ' יא.

13 העיט (שיר), זרעים, שם, שם.

14 הנפח (שיר), זרעים, כג, גיליון ד-ה (קצטר), טבת-שבט תשי"ח, עמ' טז. נדפס שנית, בחלקו, בהצופה, כב באדר תשי"ח (14.3.58).

15 עלעל של הדס (שיר), עלי משמרת, בטאון המשמרת הצעירה של המפלגה הדתית-לאומית וחוג בוגרי 'בני עקיבא' תמוז-מנחם אב תשי"ח, עמ' 22. נדפס שנית בעלי משמרת שנה ח, 22, תשרי תשכ"ה, עמ' 43. נדפס בשלישית בסף, בטאון הבוגרים של אוניברסיטת בר-אילן, גיליון 1, אב תשל"א, עמ' 15.

16 הכלל והפרט בסיפורי עגנון, יובל שי - מאמרים לכבוד שמואל יוסף עגנון בהגיעו לשיבה ביום ט באב תשי"ח, אוניברסיטת בר-אילן, רמת-גן תשי"ח, עמ' 61-77. (אפילוג, עמ' 77-75, נדפס שנית, להלן, מס' 19, עמ' 62-63, ובשלישית, להלן, מס' 20, עמ' 27-28).

17 בנשב רוחות (שיר), הצופה, כ באלול תשי"ח (5.9.58).

תשי"ט – 1958/59

18 כרת (שיר), דעות - בטאון הנוער האקדמאי הדתי, גיליון ז, ראש השנה תשי"ט, עמ' 34.

19 מאבק הפרט בכלל בחברה היהודית שבגולה ביצירת ש"י עגנון, ילקוט - קטעים
נבחרים מעבודות שנתיות, ביה"ס התיכון העירוני ב-ג תל-אביב כסלו תשי"ט, עמ' 50-63.

20 יצירת ש"י עגנון והבעיות הרחניות של דורנו, עלי משמרת, שנה שניה, 4, תשרי
תשי"ט, עמ' 27-28. (הדפסה שלישית של קטע ממס' 16, עמ' 75-77).

21 תלמים (שיר), עלי משמרת, שנה שניה, 7, ניסן-אייר תשי"ט, עמ' 24.

תשי"ך – 1959/60

22 הערות למשא גוג לי' גולה (עם קבלו פרס ישראל תשי"ט), עלי משמרת, שנה ג, 9,
תשרי תשי"ך, עמ' 23-25; 10, טבת תשי"ך, עמ' 21-24.

23 בשבילי מחשכים (שיר), עלי משמרת, שנה ג, 11, אדר תשי"ך, עמ' 26.

תשכ"א – 1960/61

- 24 אגואיזם, אינדבידואליזם, קולקטיביזם, עלי משמרת, שנה ד, 15, אדר תשכ"א, עמ' 8-9.
- 25 אלהי הזוכרני לפרקים... (שיר), עלי משמרת, שנה, ד, 16, תמוז תשכ"א, עמ' 33.
- 26 האמנם (שיר), עלי משמרת, שם, שם.

תשכ"ג – 1962/63

- 27 מלחמת התרבות מונעת קביעת צביון אחיד לחג (תגובה למשאל: יום העצמאות או חג העצמאות?), הצופה, ב באייר תשכ"ג (26.4.63).

תשכ"ד – 1963/64

- 28 חידלון ואמונה בשירת א.צ. גרינברג, גוילין יח (תשכ"ד), עמ' 48-52. נדפס שנית בשם: מות ואמונה בשירת אצ"ג, (ראו להלן, מס' 33).
- 29 הערות לעיצוב דמותו של האדם העליון ביצירות מרלו, גיתה וביירון, מעלות, ארגון מורי בתי הספר התיכוניים המקצועיים והחקלאיים, חוברת ד [יב] תמוז תשכ"ד, עמ' 35-40.

תשכ"ה – 1964/65

30 בעיות יסוד בחקר המיטאפוריקה של המוות בשירת אצ"ג, מעלות, חוברת ב [יד],
אדר א תשכ"ה, עמ' 14-10; חוברת ג-ד (יד-טו[?]), סיון תשכ"ה, עמ' 12-3.
(ראו להלן, מס' 36, עמ' 7-16, 19-38).

31 הערות לתפיסת השיר של י"ה סטנוב, בת-קול - בטאון הסטודנטים באוניברסיטת
בר-אילן, גיליון 3, ניסן תשכ"ה, עמ' 12-10. הדפסה שניה: אנך - מאסף לדברי
עיון ומחקר, בית הספר התיכון העירוני הדתי ב-ג תל-אביב [תשכ"ז], עמ' 75-80.

תשכ"ו – 1965/66

32 האימים בשואן - עיון במיטאפוריקה של המוות בשירת אצ"ג, מאזנים, כא, חוברת ד-ה,
אלול תשכ"ה - תשרי תשכ"ו, עמ' 315-322. (ראו לעיל, מס' 30, ולהלן, מס' 34, 36).

33 מות ואמונה בשירת א.צ. גרינברג, בת קול כח בתשרי תשכ"ו (24.11.65), עמ' 5-6.
(ראו לעיל, מס' 28).

34 המיטאפוריקה של המוות בשירת א' צ' גרינברג, מעלות חוברת א-ב [יז-יח] כסלו תשכ"ו,
עמ' 21-31. (ראו להלן, מס' 36, עמ' 41-63).

35 האמונה וההמון (קטעי הרהורים), בת קול יד בכסלו תשכ"ו (8.12.65) עמ' 4. נדפס
שנית ב-חן המקום, עלון אגודת בית-הכנסת רמת-חן, שנה א, גיליון ה, כסלו תשל"ד,
עמ' 11-12.

36 א. צ. גרינברג - עיונים בשירתו, (לבחינת המיטאפוריקה של המות בשירתו) מחברות לספרות, תל-אביב תשכ"ו (1966), 79 עמ'. (ראו להלן, מס' 92).

37 תרומתה של המגמה התורנית לעיצוב דמותו של הצעיר הדתי, הצופה, כט באדר תשכ"ו (21.3.66).

38 בירור מציאותנו מיסודה - הערות לבין עם למדינתו לנתן רוטנשטרייך, מאזנים, כב, חוברת ה-ו, ניסן-אייר תשכ"ו, עמ' 493-497 (ביקורת).

תשכ"ז – 1966/67

39 הראות הפנומנולוגית בביקורת ספרותנו - בין חזון לבין האבסורדי לב' קורצווייל, מאזנים, כד, חוברת ב, טבת תשכ"ז, עמ' 132-135 (ביקורת).

40 מגמות בביקורת על יצירת ש"י עגנון ומשמעותן להוראת יצירותיו, החינוך, ג-ד, ניסן תשכ"ז, עמ' 195-198.

41 הערות לשפה - מיתוס - אמנות (מאת משה שוורץ), מאזנים, כה, חוברת ד-ה, אלול תשכ"ז תשרי תשכ"ח, עמ' 376-380 (ביקורת). נדפס שנית בהרחבה, להלן, מס' 186.

תשכ"ח – 1967/68

- 42 על חטא שחטאנו לפניך בתמהון לבב, אחוד שיבת ציון, תל-אביב תשרי תשכ"ח, עמ' 12.
- 43 ,Fall 1967 ,4 ,*Hebrew Book Review* ,Language Myth Art, (M. Scwarcz)
pp.44-47 (תרגום אנגלי של מס' 41).
- 44 'גאולה' ו'אתחלתא דגאולה' - האספקט החינוכי של הבעיה, (תשובה למשאל),
בת קול 17, י בחשון תשכ"ח (13.11.67), עמ' 7.
- 45 קיץ של זהב לי' אלירז, הארץ, יח בטבת תשכ"ח (19.1.68) (ביקורת).
- 46 פשר עגנון למשולם טוכנר, הארץ, א באדר תשכ"ח (1.3.68) (ביקורת).
- 47 שירת האלם (על שירי מאיר בוסאק, עם זכייתו בפרס התנועה לכבוד השר
מ' שפירא), הצופה, ב בתמוז תשכ"ח (28.6.68).
- 48 ערגה שלא באה על סיפוקה (על הערגה למלאות ההווייה לאליעזר שביד), זאת
הארץ - דו-שבועון, התנועה למען ארץ-ישראל השלמה, ח באב תשכ"ח (2.8.68),
עמ' 5, 8 (ביקורת).
- 49 ממעגל היצירה למעגל היצרים (על קורות חוה גוטליב למרים שוורץ), זאת הארץ,
ו באלול תשכ"ח (30.8.68), עמ' 5, 6 (ביקורת).

תשכ"ט – 1868/69

50 עשה לך רב - עם בחירתם של הרבנים הראשיים לתל-אביב-יפו, אחוד שיבת ציון,

תל-אביב תשרי תשכ"ט, עמ' 14.

- 51 עולם המיתוס ביצירתו של י"ל פרץ - הערות לסיפור 'כרת', בר אילן - בטאון אוניברסיטת בר-אילן, קיץ תשכ"ט, עמ' 8-9. נדפס שנית, להלן, מס' 112, עמ' 77-80.
- 52 לבחינת יצירתו של מאיר הלוי לטריס (פרק בספרות משווה), ספר בר-אילן למדעי הרוח והחברה, קובץ העשור ב' תשכ"ט, עמ' 21-30.

תש"ל – 1969/70

- 53 תפיסת מהותה של השירה בראשית ספרות ה'השכלה' העברית, ביקורת ופרשנות, 1, אדר ב תש"ל, עמ' 55-60.
- 54 הערות למהותה של החוויה הדתית בסיפורי י"ל פרץ, בר-אילן - ספר השנה למדעי היהדות והרוח, ז-ח, תש"ל, עמ' 364-368.

תשל"א – 1970/71

- 55 שעשועים יום יום, (מאת חיים באר), מאזנים, לא, חוברת ה-ו, תשרי-חשון תשל"א, עמ' 383-384 (ביקורת).
- 56 דיוקנו של מקולל (על הדרך והבשר מאת משה סרטל), מאזנים, לב, חוברת א, כסלו תשל"א, עמ' 74-75 (ביקורת).

- 57 *The Jewish ,Critical Approach to the World of Agnon, Israel Writing* 57
,Special Edition, Vol. 18, No.3 (67), Autumn 1970 , *Quarterly*
pp. 25-27
- 58 יורדי דומה מנסים לשיר, (על ספר השירים מאת פנחס שדה), מאזנים, לב, חוברת ב,
טבת תשל"א, עמ' 148 (ביקורת).
- 59 הערות למשנתו של אנרי ברגסון (מאת ש"ב אורבאך), מאזנים, לב, חוברת ג, שבט
תשל"א, עמ' 235-234 (ביקורת).
- 60 הערות לשירה [מאת ש"י עגנון], דבר, ח באדר תשל"א (5.3.71) (ביקורת).
- 61 י"ל פרץ כמשורר עברי, מאזנים, לב, חוברת ד-ה, אדר-ניסן תשל"א, עמ' 330-337
נדפס שנית, להלן, מס' 112, עמ' 53-34.
- 62 זריאל, לא היית לשוא... (על גלגול מאת דן פגיס), מאזנים, שם, עמ' 361-360 (ביקורת).
- 63 אבני גדר (על ספרו של דב סדן), מאזנים, לב, חוברת ו, אייר תשל"א,
עמ' 452-451 (ביקורת).
- 64 משקעים עכורים כנהר [בנהר] הזמן [על אדני הנהר מאת אהרן אפלפלד]
דבר, כו באייר תשל"א (21.5.71) (ביקורת).
- 65 מכתבי אברהם מאפו (מהדורת בן ציון דינור), מאזנים, לג, חוברת א, סיון תשל"א,
עמ' 74-73 (ביקורת).
- 66 מונוגרפיה על יצחק למדן (מאת ליאון יודקין), מאזנים, שם, עמ' 76 (ביקורת).

- 67 סיכום ביניים לשירתו של ש' שלום (על מחתרת השיר), ידיעות אחרונות, ב בתמוז תשל"א (25.6.71) (ביקורת).
- 68 טעם והקשה לאליעזר שביד, מאזנים, לג, חוברת ב, תמוז תשל"א, עמ' 152-154 (ביקורת).
- 69 שיח ספרותי בין מרצה לספרות למשורר [חיים באר], עלי משמרת, שנה יד, 36-37, תמוז תשל"א, עמ' 79-84.
- 70 בין חוויה [צ"ל הוויה] לחוויה – ראיון על מחקרי על י"ל פרץ, 'ספ', בטאון הבוגרים של אוניברסיטת בר-אילן, גיליון 1, אב תשל"א, עמ' 6, 15.
- 71 נחש (שיר), 'ספ', בטאון הבוגרים של אוניברסיטת בר-אילן, אב תשל"א, עמ' 15.
- 72 פרקי-סיפור וקטעי יומן (על בכפיפה אחת מאת עמליה כהנא-כרמון), משא לספרות, אמנות ובקורת, דבר, ח באב תשל"א (30.7.71) (ביקורת).
- 73 בין סיפור לרפורטאז'ה (על עד מוות מאת עמוס עוז), משא לספרות, אמנות ובקורת, דבר, ו באלול תשל"א (27.8.71) (ביקורת).
- 74 י"ל פרץ - מפי העם עם מבוא הערות וביאורים, ספרית דביר לעם תל-אביב תשל"א (1971), ריז עמ'. נושא המבוא: לדיוקנו של התוהה על דרכי החיים והיצירה, שם, עמ' 7-19.

- 75 בנתיבי הסיפור העברית במאות הי"ט והכ' (על סיפור ושורשו מאת שמואל ורסס), ידיעות אחרונות, ט בתשרי תשל"ב (28.9.71) (ביקורת).
- 76 שלב-ביניים בדרך אל הרומאן (על העור והכותונת מאת א' אפלפלד), משא לספרות, אמנות וביקורת, דבר, יב בתשרי תשל"ב (1.10.71) (ביקורת).
- 77 אלתרמן בפונדק הביקורת (על נתן אלתרמן - מבחר מאמרים על שירתו, בעריכת אורה באומגרטן), ידיעות אחרונות, ח בכסלו תשל"ב (26.11.71) (ביקורת).
- 78 על רשות הזעקה (מאת דניאל בן-נחום), משא לספרות, אמנות ועיון, דבר, יג בטבת תשל"ב (31.12.71) (ביקורת).
- 79 בערוב הימים לשלמה צמח, ידיעות אחרונות, יג טבת תשל"ב (31.12.71) (ביקורת).
- 80 אלתרמן והביקורת, משא לספרות, אמנות ועיון, דבר, יב בשבט תשל"ב (28.1.72) (תגובה לביקורת של שמעון זנדבנק).
- 81 שירת הבארות לעין טור-מלא, ידיעות אחרונות, יז באדר תשל"ב (3.3.72) (ביקורת).
- 82 אנתולוגיה מפוקפקת (על פרקים ביהדות בעריכת עזרא שפייזהנדלר ויעקב פטוחובסקי), ידיעות אחרונות, כג בניסן תשל"ב (7.4.72) (ביקורת).
- 83 Hebrew Literature from Mapu to Lamdan (On Studies in Modern
The, (Hebrew Literature, General Editor: David Patterson
.Literary Page, April 21, 1972 (Criticism) - *Jerusalem Post*
- 84 מכאן ומכאן בביקורת (על י"ח ברנר, מבחר מאמרים על יצירתו), מאזנים, לד, חוברת 4,

אדר תשל"ב, עמ' 254-256 (ביקורת).

- 85 בין הוויה לחוויה - על תפיסתו האסתטית של י"ל פרץ, מאזנים, לד, חוברת 5-6, ניסן-אייר תשל"ב, עמ' 362-372. נדפס שנית, להלן, מס' 112, עמ' 11-33.
- 86 המשורר מול רוצחו (על בצאת ארמילוס מהאבן, מאת מאיר בוסאק), מאזנים, שם, עמ' 423-424 (ביקורת).
- 87 איו"ב ממינסק - הסאטיריקון הנשכח (פרק ממסה), הארץ, י באב תשל"ב (21.7.72). נדפס שנית בשינויים מעטים, להלן, מס' 125, עמ' 220-226.
- 88 הלכה ומעשה בחקר הטראגדיה (על יסודות הטראגדיה, מאת דורותיאה קרוק), מאזנים, לה, חוברת 2, תמוז תשל"ב, עמ' 148-150 (ביקורת).
- 89 הלוחם על חירות הרוח - שבעה לפטירתו של פרופ' ברוך קורצווייל, ידיעות אחרונות, כב באלול תשל"ב (1.9.72).

תשל"ג – 1972/73

- 90 השיבה המאוחרת אל העצמיות האבודה (על הנסיעה, מאת ברוך קורצווייל), הארץ, ד בכסלו תשל"ג (10.11.72) (ביקורת).
- 91 הוויה וחוויה בסיפור 'כיצד מתגלין'? (מאת י"ל פרץ), בר-אילן, סתו תשל"ג, עמ' 8-9. נדפס שנית בשינויים קלים, להלן, מס' 112, עמ' 81-85.
- 92 אורי צבי גרינברג - עיונים בשירתו (מהדורה שניה מורחבת של מס' 36, לעיל), שוקן ירושלים ותל-אביב תשל"ג (1973), 104 עמ'.

- 93 הדראמה העברית של י"ל פרץ, בקורת ופרשנות, 2-3, חשוון תשל"ג, עמ' 61-71.
נדפס שנית, להלן, מס' 112, עמ' 54-76.
- 94 הצנזורה - תופעה חיובית (תגובה למשאל), הצופה, כג בשבט תשל"ג (26.1.73).
- 95 הנוער אינו מוכן לקבל הטפות; הוא מבקש דוגמה - שיח על בעיות הדור הצעיר בעידן שנות השבעים, הדור הצעיר, בטאון הדור הצעיר במפד"ל, מצורף להצופה, כה באדר א תשל"ג (27.2.73), עמ' 10, 12.
- 96 המסך עולה על הצנזורה (תשובה ברב-שיח), בת-קול 59, יז באדר א תשל"ג (19.2.73), עמ' 4-6.
- 97 Literary - *The Jerusalem Post*, U.Z. Greenberg - Poet of remembrance
Page, February 23, 1973. המאמר נדפס שנית תחת הכותרת: Uri Zvi
Greenberg at 80 - *The Jewish Quarterly*, Vol. 25, No.1 (91), Spring, 1977, pp.8-11.
- 98 *Journal OF*, Some Modern Critical Approaches to Hebrew Literature
Vol. 18, No. 1 Spring 1973, pp. 108-119, *Semitic Studies*
- 99 הוראת הספרות בתיכון (ראיון), ראיינו: הדסה קהתי, פנינה שוורץ, נעמי כרמלי
וסמדר שינמן, צרור ראיונות עם בוגרי בית-הספר, עלון תיכון עירוני ב'ג'
תל-אביב, יום העצמאות התשל"ג, עמ' 36-47.
- 100 מסכת שיבה ופרידה - מאורח נטה ללון דרך האש והעצים לעיר ומלואה (מאת
ש"י עגנון), הארץ, א בסיון תשל"ג (1.6.73). (ביקורת).

- 101 לא לדחות על הסף, הציבור הדתי לאומי מול המערכים (השתתפות ברב-שיח), הצופה, יב במנ"א תשל"ג (10.8.73).
- 102 הומניסט בדמדומי תרבות שוקעת (על ברוך קורצווייל), הארץ, י י באלול תשל"ג (7.9.73). נדפס שנית, כמבוא, להלן, מס' 103, עמ' 5-9.
- 103 ברוך קורצווייל, מסכת הרומאן והסיפור האירופי, ההדרה בצרוף מבוא והערות, שוקן, ירושלים ותל-אביב תשל"ג (1973), 503 עמ'.
- 104 המארג הסאטירי בעיר ומלואה לעגנון - הערות לסיפורים 'הצפרדעים' ו'מזל דגים', הארץ, כט באלול תשל"ג (26.9.73). נדפס שנית, בשינויים קלים, בשמואל יוסף עגנון - מבחר מאמרים על יצירתו, עם עובד וקרן תל-אביב לספרות ולאמנות, תל-אביב תשמ"ב, עמ' 392-401. (נכלל בהרחבה במס' 250).

תשל"ד -1973/74

- 105 הסגידה שהביאה לבגידה - צרור הרהורים, מעריב, ט בתשרי תשל"ד (5.10.73). נדפס שנית בהרחבה ב תשס"ד (להלן 249, עמ' 56-57).
- 106 במושבת המכורסמים (על האשה הגדולה מן החלומות, מאת יהושע קנז) מאזנים, לז, חוברת 6, חשוון תשל"ד, עמ' 469-470 (ביקורת).
- 107 *Hebrew Book Review*, A City and the Fullness Thereof, by S.Y. Agnon *Vol. III, No.3, Autumn 1973, pp. 3-6*

- 108 בסימן החיבוט של 'מלים מתנפצות' (על העושה בנפשות מאת יהושע טן פי), מאזנים, לח, חוברת 2-1, כסלו-טבת תשל"ד, עמ' 97-99 (ביקורת).
- 109 קיטרוג ושוברו בצידו (תגובה למאמר של דן מירון), מעריב, ט בשבט תשל"ד (1.2.74).
- 110 המארג הסאטירי ב'דורות הראשונים' (מאת חיים הזז), מאזנים, לח, חוברת 4, אדר תשל"ד, עמ' 218-224. נדפס שנית בחיים הזז - מבחר מאמרים על יצירתו, עם עובד וקרן תל-אביב לספרות ולאמנות, תשל"ח, עמ' 100-110. (נכלל בהרחבה במס' 250).
- 111 לבחינת מהותה של המיטאפורה 'אור' בשירת ה'השכלה' העברית, בקורת ופרשנות, 4-5, אדר תשל"ד, עמ' 53-63.
- 112 בין הוויה לחוויה - מסות על יצירתו העברית של י"ל פרץ ומבחר מיצירותיו אשר לא כונסו בכתביו, אוניברסיטת בר-אילן ודביר, תל-אביב תשל"ד (1974), עמ' 206.
- 113 המאבק בממסד בספרותנו - פרקים בסאטירה העברית במאה ה-19 מאמר ראשון בסדרה, מעריב, יג בניסן תשל"ד (5.4.74). נדפס שנית בשם: ערעור מעמדה של 'אמונת חכמים' באספקלריה של הסאטירה של יוסף פרל, בר-אילן, קיץ תשל"ד, עמ' 27-30. נדפס בשלישית בשם: ערעור מעמדה של 'אמונת חכמים' באספקלריה של הסאטירה העברית במאה התשע-עשרה בדברי הקונגרס העולמי השישי למדעי היהדות, כרך ג, תשל"ז, עמ' 363-376. (נכלל בהרחבה במס' 250).
- 114 הסתערותו של יצחק ארטור, המאבק בממסד בספרותנו - פרקים בסאטירה

העברית במאה ה-19, מאמר שני בסדרה, מעריב, כז בניסן תשל"ד
(19.4.74). (נכלל בהרחבה במס' 250).

115 שור שנגח בחומות המסורת, המאבק בממסד בספרותנו, מאמר שלישי
בסדרה, מעריב, שם, ג בסיון תשל"ד (25.4.74), י בסיון תשל"ד
(31.5.74). נדפס שנית דברי הקונגרס העולמי הששי למדעי היהדות
(לעיל מס' 113). (נכלל בהרחבה במס' 250).

116 עם הפשלת הוילון (על 'משא ומסע', פרקי ספרות, פרשיות ויומני מסע
מאת ש' שלום), מאזנים, לט, חוברת 1, סיון תשל"ד, עמ' 59-60 (ביקורת).
נדפס שנית ב- ש' שלום - מבחר מאמרים על יצירתו, עם עובד וקרן
תל-אביב לספרות ולאמנות, תל-אביב תשמ"א, עמ' 152-154.

117 אברהם מאפו כסאטיריקן, המלחמה [המאבק] במימסד בספרותנו, מאמר
אחרון בסדרה, מעריב, כט באלול תשל"ד (16.9.74). (נכלל בהרחבה במס' 250).

תשל"ה – 1974/75

118 הדת היהודית בתקופת האמנציפציה (על ספרו של מאקס וינר), מאזנים,
לט, חוברת 6, חשון תשל"ה, עמ' 423-426 (ביקורת).

119 המזוזה בשער הנעול (על רמח"ל), מעריב, כב בכסלו תשל"ה (6.12.74).

120 פנים אחרות - לדיוקנו של הפרופ' ברוך קורצווייל ז"ל כפי שמשרטטים
אותו תלמידיו (השתתפות ברב-שיח), בקורת ופרשנות, 6, כסלו תשל"ד

- 121 אורי צבי גרינברג - מבחר מאמרים על יצירתו, עריכה מבוא, וביבליוגרפיה עם עובד וקרן תל-אביב לספרות ולאמנות, תשל"ה (1974), עמ' 296. נושא המבוא: קיום בהתפתחות הביקורת על שירת אורי צבי גרינברג, שם, עמ' 7-34.
- 122 מבחר ספרותנו בשנת תשל"ד, עריכה ומבוא, משרד החינוך והתרבות ויחידיו, תל-אביב תשל"ה (1975), עמ' 415. נושא המבוא: פנים וצלמי פנים בספרותנו בשנת תשל"ד, שם, עמ' 11-32.
- 123 חופש אקדמי 'פרה קדושה' (השתתפות ברב-שיח), חדשות אוניברסיטת בר-אילן, אדר תשל"ה (פברואר 1975), עמ' 7.
- 124 עקבותיה של שירת ה'השכלה' בשירת חיים נחמן ביאליק, מאסף ח"נ ביאליק, ספרית מקור, הוצאת אגודת הסופרים העברים בישראל ומסדה, תל-אביב תשל"ה (1975), עמ' 288-297.
- 125 הערות לסאטירה השכוחה של אי"ב ממינסק, ספר ברוך קורצווייל, שוקן ואוניברסיטת בר-אילן תל-אביב תשל"ה (1975), עמ' 220-234. (ראו לעיל, מס' 87).
- 126 למהות הראיה בשירת אורי צבי גרינברג, גזית, כרך לב, חוברת א-ד ניסן-תמוז תשל"ה [הופיע, למעשה, בתשל"ז], עמ' 21-23.

127 מוטיב הבית והמשפחה בספרות העברית החדשה, משפחות
בית ישראל - המשפחה בתפיסת היהדות, ספר הכינוס למחשבת
היהדות שנה יח, משרד החינוך והתרבות, המחלקה לתרבות תורנית,
ירושלים תשל"ו, עמ' 385-396.

128 (עם חיים שוהם) מות אדם לקלופשטוק בתרגום עברי נשכח, בקורת
ופרשנות, 7-8, כסלו תשל"ו, עמ' 33-40. נדפס שנית, כמבוא, להלן
מס' 131, עמ' 7-30.

תשל"ז - 77/1976

129 למנצח על הגבורות באספקלר הזמר לנגוהות - קריאה בשיר 'עצים
ששתלתי' לאצ"ג, מעריב, יד בתשרי תשל"ז (8.10.76).

130 גילוי פנים באגדה - כהלכה (על אגדות ותולדותיהן מאת יוסף היינמן),
מעריב, יח בכסלו תשל"ז (10.12.76) (ביקורת).

131 מות אדם מאת פרידריך גוטליב קלופשטוק, בתרגומו של צבי בן דוד, ההדרה
ומבוא עם רות גלדשטיין-קסטנברג וחיים שוהם, מפרסומי יד קורצווייל,
אוניברסיטת בר-אילן, רמת-גן תשל"ז, 90 עמ'.

132 פתיחתא לסאטירה – 'אגרות משולם בן אוריה האשתמועי' ליצחק אייכל,
מאזנים, כרך מד, 2, טבת תשל"ז, עמ' 107-118. נדפס שנית, להלן,
מס' 148, עמ' 19-39.

133 ערעור מעמדה של 'אמונת חכמים' באספקלריה של הסאטירה העברית במאה התשע-עשרה, דברי הקונגרס העולמי הששי למדעי היהדות, כרך ג, תשל"ז, עמ' 376-363 (לעיל 113). (נכלל בהרחבה במס' 250).

134 מחקר חדש על השירה הצעירה (על השיר החדש: סגירות ופתיחות מאת הלל ברזל), מעריב, כג בשבט תשל"ז (11.2.77) (ביקורת).

135 כיסופים ושקופיות (על ירושלים משחקת מחבואים מאת אריאלה דים), מעריב, יא באייר תשל"ז (29.4.77) (ביקורת).

תשל"ח – 1977/78

136 הערות ליצירתו המסאית של ישראל כהן, מאזנים, כרך מה, 6, חשוון תשל"ח, עמ' 407-408.

137 Some Remarks on Israel Cohen's Essayistic Work, Vol. 3, No. 4, Winter 1977, *Modern Hebrew Literature* pp. 9-12 (תרגום של מס' 136, לעיל).

138 התשתית הכפולה בביקורתו של אברהם קריב, כרמלית - שנתון ספרותי כא-כב, חיפה תשל"ז-תשל"ח, עמ' 24-32.

139 'וחכם באחור ישבחנה' - עבדון בן הלל הידעוני: על הסאטירה 'כתב יושר' מאת

שאול לוין-ברלין, *AJSreview*, Vol. 2, 1977, עמ' א-כ. נדפס שנית, להלן,
מס' 148, עמ' 65-90.

140 נדבך נוסף בחקר יצירתו של יוסף פרל (על יוסף פרל: על מהות כת החסידים,
מהדורת אברהם רובינשטיין), מאזנים, כרך מו, 2, טבת תשל"ח, עמ' 140-141
(ביקורת).

141 ספרות דתית: סמיכות בעלת תוכן מהותי או צירוף-מלים מקרי? (תשובה למשאל),
הצופה, כד בטבת תשל"ח (14.1.77).

142 היסטוריוגרפיה של הספרות: אתגרים ובעיות (על הסיפורת העברית 1880-1970
כרך א, בגולה, מאת גרשון שקד, והספרות העברית החדשה לזרמיה, כרך ה,
מאת אברהם שאנן), ידיעות אחרונות, כב באדר תשל"ח (31.3.78) (ביקורת).

143 לעקור שיבושים שהשתרשו (תגובה להרצאתו של דב סדן ולתשובתו של יעקב
פטוחובסקי), התפילה היהודית - המשך או חידוש, המכון ליהדות ולמחשבה
בת זמננו, בעריכת גבריאל חיים כהן, הוצאת קדם, ירושלים תשל"ח, עמ' 51-53.
(תרגום לאנגלית - ראו מס' 223).

תשל"ט - 79/1978

144 הקדמה (Forward) ל: Israel Rosenberg, Shay Agnon's World of Mystery
Company & and Allegory: An Analysis of "Ido and "Aynam", Dorrance ,
Philadelphia and Ardmore, Pa, 1978, pp. Vii-ix.

- 145 אורי צבי גרינברג - מבחר שירים, (לקט), שוקן, ירושלים ותל-אביב תשל"ט (1979), 160 עמ'.
- 146 שיחה על תפילה אחרונה (הערות אחדות לשיר 'התפילה' מאת מיכ"ל), ראש, כתב-עת לשירה, 4, קיץ 1979, עמ' 8-10.
- 147 הגורמים לתיגרת כתבי-העת הספרותיים (שיחה עם נעמי גוטקינד), הצופה, י במנ"א תשל"ט (3.8.79).

תש"ם - 80/1979

- 148 פרקים בסאטירה העברית בשלהי המאה הי"ח בגרמניה, פפירוס, תל-אביב תש"ם (1979), 208 עמ'.
- 149 אמונה, הגות ופואטיקה בשירתו של אד"ם הכהן (עם מנוחה גלבוה), בקורת ופרשנות, 15, ניסן תש"ם, עמ' 103-129. נדפס שנית כמבוא להלן מס' 182, עמ' 9-39.
- 150 בעיות יסוד בביקורת ובמחקר על ספרות ההשכלה, פלס - מחקרים בביקורת הספרות העברית מאסף לזכר ש"י פנואלי, בעריכת נורית גוברין, מכון כץ לחקר הספרות העברית, אוניברסיטת תל-אביב, תש"ם, עמ' 33-45.
- 151 המשפחה היהודית באספקלריה של הספרות העברית החדשה - יצחק לייבוש פרץ ודבורה בארון (עם מנוחה גלבוה), המשפחה היהודית בימינו - מסות ועיונים, חוברת ב, תמי"ד - המועצה לתרבות המשפחה היהודית, ירושלים תש"ם,

עמ' 132-144.

- 152 על מי יורדים השבוע? האם קיימת סאטירה ישראלית? (השתתפות במשאל),
במחנה נחל, גיליון 8 (340), סיון תש"ם (יוני 1980), עמ' 16-18.
- 153 סיפור שנשתבח מאת מחבר שנשתכח (על 'אל תבוזו לגנב' מאת א"ה"ל,
מהדורת מנוחה גלבו), ידיעות אחרונות, י"ז באלול תש"ם (29.8.80) (ביקורת).

תשמ"א - 81/1980

- 154 ריב הלשונות במזרח-אירופה בראשיתה של המאה התשע-עשרה -
על הסאטירה 'קול מחצצים' מאת טוביה גוטמן פדר, מן הקתדרא - סוגיות
בחברה היהודית ובתרבותה, אוניברסיטת בר-אילן, הפקולטה למדעי
היהדות, ירושלים תשמ"א, עמ' 5-34. נדפס שנית תחת הכותרת: קנאה
ללשון או לשון קנאות, להלן, מס' 171, עמ' 13-35.
- 155 טוביה גוטמן פדר, קול מחצצים (טקסט והערות) על פי כתב יד, זהות -
כתב-עת ליצירה יהודית, א, אייר תשמ"א (מאי 1981), עמ' 275-303. נדפס
שנית, להלן, מס' 171, עמ' 35-75.
- 156 דוד בביתו, בחרבו ובכינורו בשירת אצ"ג, ידיעות אחרונות, ה בסיון
תשמ"א (7.6.81).
- 157 'ברוריה בת רב חנינא בן תרדיון' מאת שמואל מולדר - המאבק לתמורות
במעמד האשה בספרות העברית במאה ה-19 מחקרים על תולדות יהדות

תשמ"ב - 82/1981

- 158 טיפול בפער עדתי: חיוב ושליה (עימות עם פרופ' אבנר שאקי), הצופה, יד בתשרי תשמ"ב (13.10.81).
- 159 Century The Language Struggle in Eastern Europe in the Early 19th-
Ex Cathedra, by Tuvia Guttman Feder "Mehazzazim Qol" The Satire,
Bar-Ilan University, The Faculty of Jewish Studies, 1982, pp. 5-47.
(תרגום של מס' 154).
- 160 ההוויה היהודית - לצאת שלושת הכרכים של כתבי ידיו וזיכרון מאת דב סדן במהדורתם החדשה, ידיעות אחרונות, י באדר תשמ"ב (5.3.82) (ביקורת).
- 161 יבגני יבטושנקו, באבי יאר, (תרגום מרוסית), עתון 77, שנה ו, גיליון 32-33, אדר-אייר תשמ"ב (מרץ-מאי 1982), עמ' 40.
- 162 בחייהם ובמותם לא נפרדו (על 'והבוקר לדרכו עולה', מאת שרגא קדרי), ידיעות אחרונות, יח בתמוז תשמ"ב (9.7.82) (ביקורת).
- 163 פולמוס ההיכל באספקלריה של הסאטירה העברית במאה התשע-עשרה, דברי הקונגרס העולמי השמיני למדעי היהדות, חטיבה ג, ירושלים תשמ"ב, עמ' 191-196. פורסם בהרחבה, להלן, מס' 167, ומס' 171.

164 גבולות הסמכות (תגובה לרב שיח על הקהילה והרב), מנהיגות רוחנית
בישראל, בעריכת אלה בלפר, המכון ליהדות ולמחשבה בת זמננו, דביר,
ירושלים ותל-אביב תשמ"ב, עמ' 196-197.

165 הפרופסור כמנהיג רוחני (תגובה להרצאת פרופ' דניאל י' אלעזר),
מנהיגות רוחנית בישראל, בעריכת אלה בלפר, המכון ליהדות ולמחשבה
בת זמננו, דביר, ירושלים ותל-אביב תשמ"ב, עמ' 247-249.

תשמ"ג - 83/1982

166 גילו של אצ"ג (תגובה לרשימה של יוחנן ארנון), ידיעות אחרונות,
כח בתשרי תשמ"ג (15.10.82).

167 על 'חרב נוקמת נקם ברית' מאת מאיר ישראל ברסלאו, תרביץ, שנה נב,
חוברת א, תשרי-כסלו תשמ"ג, עמ' 111-127. נוסח מעובד ומורחב של
מס' 163, לעיל. נדפס שנית, להלן, מס' 171, עמ' 79-100.

168 שמעון ראבידוביץ, שיחותי עם ביאליק, ההדרה מכתב יד בצרוף מבוא
והערות עם בנימין ח"י ראביד, דביר, ירושלים ותל-אביב תשמ"ג, 158 עמ'.

169 רוממות הלכה בגרונו, ושבת הסאטירה בלשונו - על 'בדבר הזקוקות לחלוץ'
- חיבור הלכתי-סאטירי מאת מחבר לא נודע במאה התשע-עשרה,
מלאת - מחקרי האוניברסיטה הפתוחה בתולדות ישראל ובתרבותו, א,
האוניברסיטה הפתוחה, תל-אביב תשמ"ג, עמ' 243-259.
נדפס שנית, להלן, מס' 171, עמ' 145-168.

170 גלויות על ארץ ישראל (תשובה למשאל על יום העצמאות), על המשמר,
ט באייר תשמ"ג (22.4.83).

תשמ"ד - 84/1983

171 במסתרי הסאטירה - פרקים בסאטירה העברית החדשה במאה הי"ט,
אוניברסיטת בר-אילן, רמת-גן תשמ"ד (1984), עמ' 208.

172 חלום על מרכז להשכלה יהודית תורנית במאה ה-20 (השתתפות במשאל),
הצופה, כט בסיון תשמ"ד (29.6.84).

173 קונפליקט ויצירה בספרות העברית במאה ה-19, ברית עברית עולמית, כנס
לונדון, אלול תשמ"ד (ספטמבר 84), עמ' 66-70. [נדפס, למעשה, בתשמ"ח (1987)]

תשמ"ה - 85/1984

174 אליקים בן אברהם פארשער - משורר עברי לא נודע בהולנד במאה התשע-עשרה,
מחקרים על תולדות יהדות הולנד, 4, המרכז לחקר יהדות הולנד, ירושלים
תשמ"ה, עמ' 261-273.

- 175 'דברי נרגן כמתלהמים' - על 'מגילת יוחסין' המיוחסת לר' מנדל לאנדסברג
מקרמניץ, *Hebrew Union College Annual (H.U.C.A.)*, Vol. LVII, 1986, עמ' 113-138.
- 176 ספרות עם ישראל: ראיית המציאות (הערת תגובה למאמרו של דן מירון:
'ספרויות היהודים: שיבה אל המציאות'), הדאר, שנת הששים וחמש,
גיליון ד, ט בכסלו תשמ"ו, עמ' 16-17.
- 177 די כאן - אפילוג לדקן (שיר), חדשות האוניברסיטה, אוניברסיטת בר-אילן,
אדר ב תשמ"ו (מרץ 1986).
- 178 חקר הספרות העברית החדשה - השגות על תפקידים (תגובה להרצאתו
של פרופ' גרשון שקד), מחקרים במדעי היהדות, האוניברסיטה העברית
בירושלים, המכון למדעי היהדות, ירושלים תשמ"ו, עמ' 310-313.
- 179 מקומה של ההלכה בספרות ה'השכלה' - היחס לרמב"ם כפוסק, מחקרי
ירושלים במחשבת ישראל, כרך ה תשמ"ו, עמ' 349-362.
(נכלל בהרחבה במס' 250).
- 180 סאטירה בין יהודים: השכלה תלמוד והלכה, הומור יהודי, בעריכת אבנר זיו,
פפירוס, תל-אביב תשמ"ו (1986), עמ' 109-117.
- 181 Halachic Issues As Satirical Element in Nineteenth Century Hebrew
edited by Avner Ziv, Papyrus, Tel-Aviv, *Humor Jewish*, Literature
Transaction Publishers, New York, (נדפס שנית: 1986, pp. 135-147)
.Brunswick U.S.A. and London U.K. 1988, pp. 135-147

(תרגום של מס' 180).

תשמ"ז - 87/1986

- 182 אד"ם הכהן, שירי שפת קודש (מבחר), ההדרה, מבוא והערות עם מנוחה גלבוע, ספריית 'דורות', מוסד ביאליק, ירושלים תשמ"ז (1987), עמ' 268. המבוא, בשינויים קלים, פורסם בתש"ם, לעיל, מס' 149.
- 183 פרקים בסאטירה העברית בשלהי המאה הי"ח בגרמניה - דיסקציה של ביקורת (תגובה על מאמרו של מאיר גילון), ציון, נב, ד, תשמ"ז, עמ' 510-523.
- 184 רק ערך היסטורי (השתתפות במשאל על אחד העם), ידיעות אחרונות, ז בשבט תשמ"ז (6.2.87).
- 185 הדילמה של המשך וניתוק (על מקבילים נפגשים - דת ולאומיות בתנועה הציונית במזרח-אירופה בראשיתה [1882-1904] מאת אהוד לוז), מאזנים, כרך סא, גיליון 1, סיון תשמ"ז, עמ' 68-69 (ביקורת).

תשמ"ח - 88/1987

- 186 קווים לדרכו של משה שוורץ בחקר המחשבה היהודית בעת החדשה, בר-אילן - ספר השנה למדעי היהדות והרוח, כב-כג, תשמ"ח (1987), עמ' 19-24. (נוסח מעובד של מס' 41, לעיל).

- 187 אב ותולדה - בין פולמוס לסאטירה (על 'נזד הדמע' מאת ר' ישראל מזאמושץ),
מגוון, ספר היובל ליעקב קבקוב, מכון הברמן למחקרי ספרות, לוד תשמ"ח,
עמ' 323-346. נדפס שנית, להלן, מס' 194, עמ' 13-39.
- 188 סינדרום האוטו-אנטישמיות (השתתפות במשאל), הצופה, י"ח בטבת תשמ"ח
(8.1.88).
- 189 הנינים של מנדלי (השתתפות במשאל), הצופה, י"ד בניסן תשמ"ח (1.4.88).
- 190 דיוקנה הערכי של ישראל בת הארבעים (השתתפות ברב שיח), ניב החברה,
בטאון אמונה, תנועת האישה הדתית לאומית, חוברת מס' 541, אדר-ניסן-אייר
תשמ"ח, עמ' 10-11.

תשמ"ט - 89/1988

- 191 שולחן עורך (תשובה למשאל על העריכה הספרותית), הצופה, י"ד בניסן
תשמ"ט (19.4.89).
- 192 'אנחנו בניה של ההשכלה' (השתתפות ברב-שיח), מעריב, ז באייר תשמ"ט (12.5.89).
- 193 האם זה יכול לקרות אצלנו? (תשובה למשאל עם הופעת פסוקי השטן לרושדי
בעברית), ידיעות אחרונות, כ בסיון תשמ"ט (23.6.89).
- 194 במסתרי הסאטירה - פרקים בסאטירה העברית החדשה במאות הי"ח והי"ט,
כרך ב, בר-אילן, רמת-גן תשמ"ט (1989), 207 עמ'.

195 ראשי פרקים לתפיסה אסתטית במחשבת חז"ל (תגובה למאמרו של זאב לוי),
אמנות ויהדות, המכון ליהדות ולמחשבה בת-זמננו ע"ש קוטלר, ירושלים תשמ"ט,
עמ' 103-116.

196 *Metamorphoses and Variations of the Character of the Alien*
Bulletin of the Israeli Academic, in *Modern Hebrew Literature*
.No. 2, July 1989, pp. 41-44, *Center in Cairo*

197 *Hasidism as the Image of Demonism: The Satiric Writings of*
From Ancient Israel to Modern Judaism, Judah Leib Mises -
Essays in Honor of Marvin, *Intellect in Quest of Understanding*
.Fox, Brown Judaic Studies, Vol. 3, 1989, pp. 159-177
(תרגום של פרק ממס' 214, עמ' 17-35).

תש"ן - 90/1989

198 רב, משורר ומחזאי - יהודה ליב לנדא, עריכה עם רפאל וייזר, מאגנס,
ירושלים תש"ן (1989), 495 + 40 עמ'.

199 בין 'ישיבה' ל'אקדמיה' - צרור הרהורים, סגולה לאריאלה - מאסף דברי
מחקר וספרות לזכרה של אריאלה דים גולדברג, ירושלים תש"ן, עמ' 225-233.

200 בסיפה של האסופה - מבוא למ'מאוחר למוקדם', שירים מאת אלעזר שרביט,
עקד, תל-אביב תש"ן, עמ' 9-11.

תשנ"א - 91/1990

201 בין יצירה לבעבועי 'מבוע', תגובה למאמרה של תמר שנער (נקודה 143),
נקודה 144, חשוון תשנ"א (אוקטובר 1990), עמ' 47-48.

202 הערות לשירתו של החתם סופר במלאת מאה וחמישים שנה לפטירתו
(ז בתשרי תקנ"ג (1762)-כה בתשרי ת"ר (1839)), מחקרים בספרות עם
ישראל ובתרבות תימן, ספר היובל לפרופ' יהודה רצהבי, בר-אילן, רמת-גן
תשנ"א (1991), עמ' 437-443. (נכלל בהרחבה במס' 250).

203 ביקורת הביקורת (תשובה למשאל), הצופה, כט באלול תשנ"א (8.9.91).

תשנ"ב - 92/1991

204 הספר שעורר את הפולמוס הגדול - על 'ספר הקטרוג והאמונה' לאצ"ג,
עם הופעתו מחדש בכרך ג' של כל-כתביו, ידיעות אחרונות, ו בטבת
תשנ"ב (13.12.92) (ביקורת).

205 תפיסה הלכית, תודעה היסטורית וחשיבה אסתטית בתשתיתה של
הספרות העברית החדשה במאות הי"ח והי"ט, גיליון, נאמני תורה ועבודה,
אלול תשנ"ב, עמ' 10-12.

- 206 סוגרים את השער (על שלוש מקראות לכתה ו בבית הספר היסודי), ידיעות אחרונות, כ"ג בכסלו תשנ"ג (18.12.92) (שיחת ביקורת).
- 207 מקרה לייבוביץ (תשובה למשאל על הענקת פרס ישראל על מפעל חיים), הצופה, כ"ט בטבת תשנ"ג (22.1.93).
- 208 שועלי הספרות וענבי היהדות (תשובה למשאל: רזה זה יפה?), הצופה, י"ד בניסן תשנ"ג (5.4.93).
- 209 על 'והיה העקוב למישור' - מסות על נובלה לש"י עגנון, מבוא ועריכה, סדרת אופקי מחקר, אוניברסיטת בר-אילן, רמת-גן תשנ"ג (1993), 224 עמ'.
- 210 שקיעי הלכה ותפקודם בתשתית הסיפור 'והיה העקוב למישור' מאת ש"י עגנון. (ראו לעיל, מס' 209), עמ' 211-219. (נכלל בהרחבה במס' 250).
- 211 אלישע בן אבויה סניגורם של ישראל? שקיעי הלכה ותפקודם בפארודיה הסאטירית 'משנת אלישע בן אבויה' מאת משה לייב ליליינבלום, מחקרי ירושלים בספרות עברית, יד, תשנ"ג, עמ' 241-259. נדפס שנית, להלן, מס' 214, עמ' 147-168.
- 212 על שירתו הסכולסטית של אברהם ליב בנימינזון (1844-1915), בקורת ופרשנות, 29, סיון תשנ"ג, עמ' 51-66. (תרגום לאנגלית, ראו להלן, מס' 217). (נכלל בהרחבה במס' 250).

213 הספרים המרשימים של שנת תשנ"ג (תשובה למשאל), הצופה,
כ"ט באלול תשנ"ג (15.9.93).

תשנ"ד - 94/1993

214 במסתרי הסאטירה - פרקים בסאטירה העברית במאה הי"ט, כרך ג,
בר-אילן, רמת-גן תשנ"ד (1994), 232 עמ'.

215 מי אתה בלעם בן בעור? הערות לדמותו של בלעם, דף שבועי מלימודי יסוד,
הפקולטה למדעי היהדות, אוניברסיטת בר-אילן, גיליון 43, תמוז תשנ"ד.

216 שלוש שיחות על הספרות העברית החדשה (ברוסית), מוסף קמרטון,
נובוסטי ניידיילי, 8.7.94, 12.8.94, 19.8.94.

The Writing of Abraham Loeb Benjaminson – A Facsimile 217
Edition, Introduction by Yehuda Friedlander, Harvard College
Library, Cambridge, Massachusetts 1994, 370 + XX pp.
(ראו לעיל, מס' 212).

218 מות הביקורת? (תשובה למשאל), הצופה, כ"ט באלול תשנ"ד (5.9.94).

תשנ"ה - 95/1994

219 אמונתו של משכיל (על אד"ם הכהן לבנזון, 'אמת ואמונה', מהדורת
בן-עמי פינגולד), ידיעות אחרונות, ב' במרחשון תשנ"ה (7.10.94) (ביקורת).

220 מי מפחד מלבן הארמי? הערות לדמותו של דוד מתוסכל, דף שבועי
מלימודי יסוד, הפקולטה למדעי היהדות, אוניברסיטת בר-אילן, גיליון 51,
כסלו תשנ"ה.

221 The Controversy Between M.L. Lilienblum and the World of the
Mishnat Elisha Ben Avuyah' as Depicted in *Yeshivot'* (1878),
Published in honour of Dr ,*Jewish Education and Learning*.
David Patterson on the occasion of his seventieth birthday,
Harwood Academic Publishers, Chur, Switzerland 1994, pp.
143-156. (תרגום מקוצר של פרק ממס' 214, עמ' 147-166).

222 עכבות הלכיות ותפקודן בהתפתחותה של הסאטירה העברית החדשה,
בד"ד 1, קיץ תשנ"ה, עמ' 35-48. (נכלל בהרחבה במס' 250).

תשנ"ו - 1995/96

223 יצחק ארטור, הצופה לבית ישראל, ההדרה, מבוא והערות, ספריית 'דורות',
מוסד ביאליק, ירושלים תשנ"ו (1996), עמ' 253.

- 224 שבע מצוות בני נח, דף שבועי מאת היחידה ללימודי יסוד ביהדות,
הפקולטה למדעי היהדות, אוניברסיטת בר-אילן, גיליון 154.
- 225 Jewish Prayer in Our Days – A Discussion (Response to Jacob
J. Petuchowski), Prayer in Judaism Continuity and Change, edited
Harold Fisch, Jason Aronson Inc. Northvale & by Gabriel H. Cohn,
New Jersey, London (1996), pp. 34-35. (תרגום של 143).
- 226 Die Bar-Ilan Universitaet - eine hoehere Institution fuer allgemeine
Zeitschrift der ,*Bar-Ilan Universitaet* ,und juedische Bildung
Repraesentanz fuer Deutschland, Luxemburg, Oesterreich und
der Schweiz Nr. 9, Winter 1996/97, s. 11-13
- 227 סובלנות - בסיס או פיסגה?, אחרית דבר לסובלנות ופולרליזם בחברה
הישראלית, הקתדרה לחינוך לערכים לסובלנות ולשלום ע"ש ד"ר יוסף בורג,
בית הספר לחינוך אוניברסיטת בר-אילן, תשנ"ז, עמ' 85-86.
- 228 הרמב"ם ואלישע בן אבויה כארכיטיפוסים בספרות העברית החדשה
(אתגר או סימפטום?), בין הסטוריה לספרות - ספר יובל ליצחק ברזילי,
הקיבוץ המאוחד (תשנ"ז?) 1997, עמ' רעא-רפב.

- 229 חטאות נעורים - על זמן אלול מאת דב אלבוים, ידיעות אחרונות,
ל בתשרי תשנ"ח (31.10.97) (ביקורת).
- 230 הפסק האומלל לסרוב פקודה ראשית הסוף של הציונות הדתית,
ראיון, עמודים, כסלו תשנ"ח, עמ' 4-7.
- 231 מאבקו של יהודה ליב גורדון ברבני ליטא 'בזכותן של הרבנים', סדן, ג,
אוניברסיטת תל-אביב, תשנ"ח, עמ' 263-275. (נכלל בהרחבה במס' 250).

תשנ"ט - 1998-1999

- 232 הרקע ההגותי וההיסטורי של הספרות העברית במזרח-אירופה
במאה הי"ט, דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, כרך שמיני,
חוברת 10, ירושלים תשנ"ט, עמ' 187-200. החוברת פורסמה
בתשנ"ט, והכרך כולו בתש"ס. (נכלל בהרחבה במס' 250).

תש"ס - 1999-2000

- 233 החברה הישראלית - מכונני הייחוד והיחד (השתתפות ברב שיח עם
יעקב עירם, א"ב יהושע ואוריאל סימון), חינוך לערכים לסובלנות
ולשלום, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן, ירושלים תש"ס,
עמ' 57-61, 62-63.
- 234 ההוויה הסלעית- המתכתית בשירת אצ"ג - על מחזורי השירים 'לסעיף

סלע עיטם', המתכונת והדמות - מחקרים ועיונים בשירת אורי צבי
גרינברג, בעריכת הלל ויס, אוניברסיטת בר-אילן, רמת-גן תש"ס, עמ' 231-235.

תשס"א - 2000-2001

235 הערות על מעמד האישה, דברים בכנס לביא השני (אסרו-חג סוכות תשנ"ט),
כלביא יקום ספר כנס לביא השני, בעריכת הדס גולדברג, מודן הוצאה לאור,
תל-אביב תשס"א, עמ' 122-124.

236 *Israel, Petry and History: The Case of U.Z. Greenberg*
Vol. 7, No. 1, (Autumn 2000), pp. 63-70, *Affairs*.

237 קווים לתפיסתו האסתטית של הסופר ז'בוטינסקי, האומה 143, אביב תשס"א,
עמ' 72-79.

238 *The Struggle of the Mitnagdim and Maskilim against Hasidism:*
New Perspective on, R. Jacob Emden and Judah Leib Miseses
edited by Shmuel Feiner and David Sorkin, the *,the Haskalah*
Littman Library of Jewish Civilization, London 2001, pp. 103-112.

תשס"ב – 2001-2002

239 מפתח לשער הנעול – על שער להשכלה – מפתח מוער להמאסף

מאת משה פלאי, *Hebrew Studies*, Vol. XLII, 2001, pp. 393-390
(ביקורת).

240 טור הטוהר לדנטה אליגיירי על טהרת הלשון הארמית, הקדמה לתרגום לארמית של קטע מתוך הקומדיה האלוהית בידי פרופ' משה דוד קאסוטו, ירושלים תשס"ב.

241 מאבקו של י"ל גורדון ברבני ליטא: 'בינה לתועי רוח', מווילנה לירושלים: מחקרים בתולדותיהם ובתרבותם של יהודי מזרח אירופה, מוגשים לפרופסור שמואל ורסס, מאגנס, ירושלים תשס"ב, עמ' 285-313 (נכלל בהרחבה במס' 249).

242 מתן תורה ומי מריבה, שבתון, פרשת חוקת, גיליון 69, ה בתמוז תשס"ב.

תשס"ג – 2002-2003

243 מדוע הם שותקים (תגובה למשאל: מלחמת לבנון הניבה שתי אנתולוגיות של שירה, ועל האינתיפאדה הראשונה נכתב תוך תשעה ימים, הפעם הכותבים אלמים), תרבות ספרות אמנות, ידיעות אחרונות, ז בתשרי תשס"ג (13.9.02).

244 לנוגה השיר ולנוגה האיור – על שירתו של אורי צבי גרינברג ועל אמנים שציירו בהשראתה, האומה 150, חורף תשס"ג, עמ' 190-194.

245 לברור יחסו של הגר"א מוילנא להשכלה בראשיתה: הגר"א ונ"ה וייזל, הגר"א ובית מדרשו, בעריכת משה חלמיש, יוסף ריבלין ורפאל שוח"ט, הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, רמת-גן תשס"ג, עמ' 197-205.
(נכלל בהרחבה במס' 250).

246 מפתח לעולם נעול, על אקדמות לאצ"ג מאת דן מירון, ספרות, ידיעות אחרונות, י"ז באדר ב' תשס"ג (21.3.03) (ביקורת).

247 פגיעה ברגשות הקשורים לדת, דברים ביום עיון, הגנה על חופש הביטוי במשטר הדמוקרטי, מרכז אקדמי: מרדכי קרמניצר, המכון הישראלי לדמוקרטיה, ירושלים [תשס"ג], עמ' 137-142.

תשס"ד – 2003-2004

248 מקומו של שמואל דוד לוצאטו בהתפתחות הפואטיקה העברית החדשה, בתוך: שמואל דוד לוצאטו – מאתיים שנה להולדתו, איטליה – כתב עת לחקר תולדותיהם, תרבותם וספרותם של יהודי איטליה, כינוסים, סדרת מוספים 2, בעריכת ראובן בונפיל, יצחק גוטליב וחנה כשר, תשס"ד, עמ' קסז-קעו.

249 סגידה שהביאה לבגידה, הדאר, כרך 83, גיליון 1, חשוון תשס"ד, סתיו 2003, עמ' 56-57 (נוסח מורחב של המאמר לעיל, מס' 105).

250 בין הלכה להשכלה – מקומן של סוגיות הלכתיות במרקם סוגות ספרותיות, הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, רמת-גן תשס"ד (2004), 403 עמ'.

251 הערות ליצירתו הספרותית של זאב ז'בוטינסקי (שירה, סיפורת, פיליטונים, תרגומים ופואטיקה), איש בסער – מחקרים ומסות על זאב ז'בוטינסקי, בעריכת אבי בראלי ופנחס גינזור, מכון בן-גוריון לחקר ישראל, הציננות

תשס"ה – 2004-2005

- 252 פינחס כארכיטיפוס של קנאות – האומנם?, דף שבועי מאת המרכז ללימודי יסוד ביהדות ע"ש הלנה ופאול שולמן, הפקולטה למדעי היהדות, אוניברסיטת בר-אילן, פרשת פינחס, גיליון מס' 610, תשס"ה.

תשס"ו – 2005-2006

- 253 'בנערינו ובזקנינו' לש"י עגנון – רכיבים דקדנטיים ומניפאיים, ירושלים, מאסף לדברי ספרות, כרך כ"ב, ירושלים תשס"ו, עמ' 11-22.
(בתרגום אנגלי, להלן, מס' 271)
- 254 Heinrich Heine: Berlin – Paris – Jerusalem (Eine Diskussionsunde)
Heine in Jerusalem, Internationale Konferenz 2001, Naomi Kaplansky,
Elisheva Moatti, Itta Shedletzky (Hesg.) Hoffmann und Campe
Hamburg (2006), pp. 209-210, 211.
- 255 פולמוס שמן הזית בתקופת ההשכלה בין רבני ליטא, מראה – כתב עת לספרות, אומנות והגות יהודית, 1, אלול תשס"ו (ספטמבר 2006), עמ' 43-54.

תשס"ז – 2006-2007

256 על תרגום קטע מ'טור הטוהר' לדנטה אליגיירי לארמית, בתוך: משה דוד קאסוטו, איטליה, בעריכת ראובן בונפיל, ירושלים תשס"ז, עמ' מז-נ.

תשס"ח – 2007-2008

257 מסולף ומעוות מן הראוי שיתוקנו, תגובה למאמרה של נעמי גולן 'פרוסי בין אזיאתים', מקור ראשון, מוסף שבת, י"ד בחשון תשס"ח (26.10.07), עמ' 20.

258 Instandsetzung der Halacha oder Abriss des Judentums?
Eine Polemik zwischen Mose Leib Lilienblum, Jechiel Michal
pp. 131-150, 2007, 16 *Trumah*, Pines und Josef Secharja Stern.

259 *Gilgulav shel megaleh sod: Kunteres divrei tsadikim leRibal*
Words of the Righteous: An Anti-Hasidic Satire] ve Yosef Perl
by Joseph Perl and Isaac Baer Levinsohn] critically edited and
introduced by Jonatan Meir, Gal-Ed, Volume 21, 2007, pp. 119-123.

260 חשש לחשבונות אקדמיים, תגובה במשאל: האם הזוכים בפרס ישראל
נבחרים בענייניות צרופה או תוך עירוב שיקולים זרים?, בשבע, טו באדר א'
תשס"ח, עמ' 3.

- 261 הערך Yitshak Erter, בתוך: The Yivo Encyclopedia of Jews in Eastern London 2008, pp. 478-479 & Europe, Volume 1, New Haven.
- 262 הערך Mordekhai Aharon Gintsburg, בתוך שם, עמ' 601.
- 263 הערך Me'ir Letteris, בתוך שם, עמ' 1018.
- 264 הערך Satire, בתוך שם, Volume 2, עמ' 1665-1663.
- 265 יצירתו הספרותית של הרצל – מדקדנס לתחייה? בתוך: הרצל אז והיום: יהודי ישן, אדם חדש? בעריכת אבי שגיא וידידיה צ' שטרן, ירושלים תשס"ח, עמ' 195-207.

תשס"ט – 2008-2009

- 266 להעמיד אותם לדין, תגובה במשאל: האם יש לנקוט סנקציות כלפי ישראלים שקוראים למדינות העולם להחרים את ישראל?, בשבע, ז' באלול תשס"ט, עמ' 22.
- 267 קווים לדמותו של חוקר שבכפירתו – אמונתו, על חיים ברנדוין, בתוך: חיים ברנדוין, מגן בעדן עד עיר ומלואה, מחקרים במקרא ובספרות עברית, ערכה מרים ברנדוין, ירושלים תשס"ט, עמ' 135-138.
- 268 האם קיימת ספרות השכלה קנונית? בתוך: קנון וכתבי קודש, תעודה כ"ג, בעריכת יעקב שביט, אוניברסיטת תל-אביב, תל-אביב תשס"ט, עמ' רכז-רמג.

תש"ע – 2009-2010

- 269 איזבל, עתליה זרש – מהפכות מאחורי הקלעים מראה, כתב עת לספרות, אומנות והגות יהודית, 4, תשרי תש"ע סתיו 2009, עמ' 7-14.
- 270 סתרי תורה וסאטירה: פרשנות סאטירית למסורת ישראל, 'גבורות למאזנים', תש"ע, עמ' 264 - 269.
- 271 Decadent and Menippean Elements in S.Y. Agnon's "Be-ne'arenu u'vizkenenu", Agnon and Germany: The Presence of the German World in the Writings of S.Y. Agnon, Edited by Hans-Juergen Becker, Hillel Weiss, Ramat-Gan 2010, pp. 375-389. (נוסח עברי, לעיל, מס' 253).

תשע"א – 2010-2011

- 272 איגרת מספר 1512765 מאת מרא דאתרא כסיליא טפי (פרודיה סאטירית), מראה גיליון 5, סתיו תשע"א, עמ' 5-6.
- 273 סאטירה עם רש"י ותוספות (ראיון), ראינה: עפרה לקס, בשבע, גיליון 435 חלק ב', י"א באדר ב' תשע"א (17.3.2011), עמ' 16-18, 20.
- 274 "כקוץ זה הנסבך בגיזת צמר": פולמוס יהודה ליב גורדון והרב יוסף זכריה שטרן, בתוך: "הספרות והחיים" - פואטיקה ואידיאולוגיה בספרות העברית החדשה, למנחם ברינקר ביובלו, עורכות: איריס פרוש, חמוטל צמיר וחנה סוקר-שווגר,

תשע"ב – 2011-2012

- 275 הלכה בתיקוניה או יהדות בסיכוניה? – פולמוס משה ליב ליליינבלום,
יחיאל מיכל פינס והרב יוסף זכריה שטרן, זהויות 1, 2011, עמ' 21-39.
(הרחבה של המאמר בגרמנית, לעיל 258).
- 276 הנהגה חוטאת – אחריותה ותוצאותיה, דף שבועי, המרכז ללימודי יסוד,
הפקולטה למדעי היהדות, אוניברסיטת בר-אילן, גיליון 959, פרשת ויקרא תשע"ב.
- 277 מאוד מוצל מאש לאבן הראשה – תולדות חייו ופועלו של אבינו מורנו הרב שמעון
הלוי פרידלנדר ז"ל, ירושלים תשע"ב, 118 עמ'.

תשע"ה - 2014 - 2015

- 278 דמות הקורא המשכיל בעיני סופרי ההשכלה כמשתקף בהקדמות ליצירותיהם
בשלהי המאה ה-18 ובתחילת המאה ה-19, הספרייה של תנועת ההשכלה:
יצירתה של רפובליקת הספרים בחברה היהודית במרחב הדובר גרמנית,
בעריכת שמואל פיינר, זהר שביט, נטלי ניימרק-גולדברג, טל קוגמן,
תל-אביב תשע"ה (2014), עמ' 337-349.